

Leo Trotskij

Vad är nationalsocialismen?

2 november 1933

Naiva människor tror att kungamakten har sitt säte i kungen själv, i hans mantel av hermelin och hans krona, i hans kött och ben. Men i själva verket är kungamakten ett inbördes förhållande mellan människor. Kungen är kung bara därför att miljoner människors intressen och fördomar refrakteras genom hans person. När utvecklingens flod sveper bort dessa inbördes förhållanden, då visar sig kungen bara vara en urlakad människa med plussig underläpp. Den som en gång kallades Alfonso XIII skulle kunna utbreda sig över detta utifrån färska intryck.

Ledaren genom folkets vilja skiljer sig från ledaren genom Guds vilja i det att den förre tvingas röja väg för sig själv eller åtminstone hjälpa händelsernas gång med att upptäcka honom. Inte desto mindre är ledaren alltid ett förhållande mellan människor, det individuella tillfredsställandet av ett kollektivt behov. Kontroversen om Hitlers personlighet blir tydligare ju mer hemligheten med hans framgång söks hos honom själv. Ännu så länge skulle det vara svårt att hitta en annan politisk gestalt som i samma grad är brännpunkten för anonyma historiska krafter. Varje ursinnig småborgare skulle inte ha kunnat bli Hitler, men en partikel av Hitler är inneboende i varje ursinnig småborgare.

Den tyska kapitalismens snabba tillväxt före första världskriget betecknar inte på något sätt en enkel utplåning av mellanklasserna. Även om den ruinerade några av småbourgeoisien skikt, skapade den andra på nytt: hantverkare och butiksinnehavare kring fabrikerna, tekniker och direktörer i fabrikerna. Men samtidigt som de bevarat sig själva och även vuxit numerärt – den gamla och nya småbourgeoisien utgör något mindre än hälften av den tyska nationen – har medelklasserna förlorat den sista skuggan av oberoende. De lever i den storskaliga industrins och banksystemets periferi, de lever på smulorna från monopolens och kartellernas bord och de andliga allmosorna från sina teoretiker och yrkespolitiker.

Nederlaget 1918 reste en mur på den tyska imperialismens väg. Yttre dynamik omvandlades till inre. Kriget övergick i revolution. Socialdemokratin, som hjälpte hohenzollrarna med att föra kriget till dess tragiska slut, tillät inte proletariatet att föra revolutionen till dess slut. Weimardemokratin ägnade 14 år åt att hitta ändlösa ursäkten för sin egen existens. Kommunistpartiet manade arbetarna till en ny revolution, men visade sig oförmöget att leda den. Det tyska proletariatet genomgick krigets, revolutionens, parlamentarismens och pseudobolsjevismens uppgång och fall. När bourgeoisien gamla partier hade uttömt sig själva till botten, visade sig arbetarklassens dynamiska kraft också vara försvagad.

Kaoset efter kriget drabbade inte hantverkarna, gatuförsäljarna och de offentligt anställda mindre grymt än arbetarna. Den ekonomiska krisen i jordbruket ruinerade bönderna. Mellanskiktens nedgång innebar inte att de omvandlades till proletärer, eftersom proletariatet självt avsöndrade en gigantisk armé av kroniskt arbetslösa. Småbourgeoisien utarmning, som med nöd och näppe doldes av slipsar och strumpor av konstgjort silke, frätte sönder alla officiella trosklänningar och först av alla den demokratiska parlamentarismen.

Mångfalden av partier, valens kylslagna feber och de oändliga regeringsbytena förvärrade samhällskrisen genom att skapa ett kalejdoskop av resultatlösa politiska kombinationer. I den atmosfär som blivit vitglödgd av krig, nederlag, krigsskadestånd, inflation, ockupationen av Ruhr, kris, nöd och förtvivlan, reste sig småbourgeoisien mot alla de gamla partier som hade lurat den. De bitande klagomålen från små egendomsägare som aldrig tar sig ur bankrutten,

från deras universitetsutbildade söner utan ställning och klienter, från deras döttrar utan hemgift och friare, krävde ordning och en järnnäve.

Nationalsocialismens banér höjdes av uppkomlingar från den gamla arméns lägre och mellersta officersled. Officerare och underofficerare, som dekorerats med medaljer för tapperhet i tjänsten, kunde inte tro att deras hjältemod och lidanden för fosterlandet inte bara hade mynnat ut i intet, utan inte ens gav dem några speciella anspråk på tacksamhet. Härav deras hat mot revolutionen och proletariet. På samma gång ville de inte försona sig med att av bankirerna, industriägarna och ministrarna skickas tillbaka till sina blygsamma poster som bokhållare, ingenjörer, postkassörer och skollärare. Härav deras ”socialism”. Vid Yser och Verdun hade de lärt sig att riskera sitt eget och andras liv och tala befallningarnas språk, som kraftfullt imponerade på småbourgeoisien bakom linjerna. Således blev dessa människor ledare.

I början av sin politiska karriär utmärkte sig Hitler enbart för sitt häftiga temperament, en röst som var högre än andras, och en intellektuell medelmåttighet som var mycket mer självsäker. Han förde inte in något färdigt program i rörelsen, om man bortser från den förolämpade soldatens hämndbegär. Hitler började med klagomål och missnöje över villkoren i Versaillesfördraget, de höga levnadskostnaderna, bristen på respekt för en meriterad underofficer och sammansvärjningarna bland bankirer och journalister med mosaik trosbekännelse. I landet fanns det gott om ruinerade och drucknande människor med sår och färska blåmärken. De ville alla slå näven i bordet. Detta kunde Hitler göra bättre än andra. Det är sant att han inte visste hur det onda skulle botas. Men hans haranger gav återklang, ena gången som befallningar och andra gången som böner riktade till ett obevekligt öde. Undergångsdömda klasser, liksom dödligt sjuka, tröttnar aldrig på att variera sina klagomål eller lyssna på tröstande ord. Hitlers tal var alla anpassade till detta tonläge. Sentimental formlöshet, frånvaro av disciplinerat tänkande, okunnighet jämsides med brokig lärdom – alla dessa minus förvandlades till plus. De försåg honom med möjligheten att förena alla typer av missnöje i nationalsocialismens tiggarskål, och leda massan i den riktning som den knuffade honom. I agitatorns medvetande bevarades allt som hade mötts med bifall från hans tidiga improvisationer. Hans politiska tankar var frukten av oratorisk återklang. Det var så urvalet av paroller gick till. Det var så programmet konsoliderades. Det var så ”ledaren” tog form ur råmaterialet.

Mussolini reagerade från början mer medvetet på socialt material än Hitler, för vilken en Metternichs polismystik ligger närmare än Machiavellis politiska algebra. Mussolini är mentalt djärvare och mer cynisk. Det kan sägas att den romerske ateisten bara använder religionen på samma sätt som polisen och domstolarna, medan hans kollega i Berlin verkligen tror på den romerska kyrkans ofelbarhet. Under den tid när den framtida italienske diktatorn betraktade Marx som ”vår gemensamma odödlige lärare”, försvarade han inte utan skicklighet den teori som i det nutida samhällslivet främst ser ömsesidiga handlingar från två klasser, bourgeoisien och proletariet. Det är sant, som Mussolini skrev 1914, att det mellan dem finns ett otal mellanliggande skikt som förefaller utgöra ”ett förenande nät för det mänskliga kollektivet”, men ”under krisperioder rör sig de mellanliggande klasserna, beroende på sina intressen och idéer, mot den ena eller andra av grundklasserna.” En mycket viktig generalisering! Precis som vetenskaplig medicin utrustar en med möjligheten att inte bara bota den sjuke utan också skicka de friska att möta sina förfäder på snabbaste sätt, så gjorde den vetenskapliga analysen av klassförhållandena, som av sin skapare avsetts för proletariets mobilisering, det möjligt för Mussolini, efter det att han hoppat över till det motsatta lägret, att mobilisera mellanklasserna mot proletariet. Hitler genomförde samma bedrift när han översatte fascismens metodologi till den tyska mystikens språk.

De bål som bränner marxismens ogudaktiga litteratur belyser också på ett briljant sätt nationalsocialismens klasskaraktär. Medan nazisterna uppträdde som ett parti och inte som en statsmakt, fann de inget riktigt sätt för att närma sig arbetarklassen. Å andra sidan betraktade inte storbourgeoisien, inte ens de som stödde Hitler med pengar, hans parti som sitt. Den nationella ”pånyttfödelsen” förlitade sig helt och hållet på mellanklasserna, nationens mest efterblivna del, historiens tunga ballast. Politikens konst bestod i att sammanfoga småbourgeoisien till en enhet genom dess gemensamma fiendlighet mot proletariatet. Vad måste göras för att förbättra saker och ting? Först av allt strypa de som befinner sig under. Småbourgeoisien, som är kraftlös inför storkapitalet, hoppas att i framtiden återvinna sin sociala värdighet genom att ruinera arbetarna.

Nazisterna benämner sin omvälvning med den usurperade titeln revolution. Faktum är att fascismen, i Tyskland liksom Italien, lämnar samhällssystemet orört. I sig själv äger Hitlers omvälvning inte ens rätten till namnet kontrarevolution. Men den kan inte betraktas som en isolerad händelse; den är slutet på en cykel med chocker som började i Tyskland 1918. Novemberrevolutionen, som gav makten till arbetar- och bondråden, var proletär i sina grundläggande tendenser. Men det parti som stod i spetsen för proletariatet återlämnade makten till bourgeoisien. I denna bemärkelse öppnade socialdemokratin kontrarevolutionens era innan revolutionen kunde fullborda sitt arbete. Så länge bourgeoisien var beroende av socialdemokratin, och därmed av arbetarna, behöll emellertid regimen inslag av kompromiss. Ändå lämnade den internationella situationen och den tyska kapitalismens inre situation inget ytterligare utrymme för eftergifter. Liksom socialdemokratin räddade bourgeoisien från den proletära revolutionen, kom fascismen i sin tur att befria bourgeoisien från socialdemokratin. Hitlers kupp är bara den sista länken i kedjan av kontrarevolutionära förskjutningar.

Småborgaren är fiendlig till utvecklingsidén, eftersom utvecklingen oundvikligen går emot honom; framsteg har inte gett honom annat än oinlösliga lån. Nationalsocialismen avvisar inte bara marxismen utan också darwinismen. Nazisterna förbannar materialismen därför att teknologins segrar över naturen har betecknat det stora kapitalets seger över det lilla. Rörelsens ledare likviderar ”intellektualismen” eftersom de själva är i besittning av intellekt av andra eller tredje graden, och framför allt därför att deras historiska roll inte tillåter dem att föra en enda tanke till dess slutsats. Småborgaren behöver en högre auktoritet, som står över materien och historien, och som är tryggad från konkurrens, inflation, kris och auktionsförrättaren. Mot utvecklingen, materialistiskt tänkande och rationalism – från 1900-, 1800- och 1700-talet – ställs i hans medvetande en nationell idealism som källa till heroisk inspiration. Hitlers nation är småbourgeoisiens egen mytologiska skugga, patetiska feberfantasier om ett tusenårsrike.

För att resa den över historien, ges nationen stöd av rasen. Historien betraktas som ett utflöde av rasen. Rasens egenskaper är konstruerade utan relation till samhällsförhållanden i förändring. Genom att avvisa ”ekonomiskt tänkande” som tarvligt, sänker sig nationalsocialismen till ett lägre stadium: från ekonomisk materialism vädjar den till zoologisk materialism.

Rasteorin, som tycks speciellt skapad för en anspråksfull självlärd individ som söker en universalnyckel till alla livets hemligheter, framträder som särskilt melankolisk i idéhistoriens ljus. För att skapa religionen om det rena tyska blodet, tvingades Hitler i andra hand låna rasismens idéer från en fransman, greve Gobineau, diplomat och litterär diletterant. Hitler fann den politiska metodologin färdigkonstruerad i Italien, där Mussolini i hög grad hade lånat från marxismens teori om klasskampen. Marxismen är själv frukten av en förening mellan tysk filosofi, fransk historieskrivning och brittisk ekonomi. Att i efterhand utreda idéernas genealogi, även de mest reaktionära och virriga, innebär att inte lämna ett spår av rasism kvar.

Den nationalsocialistiska filosofins oerhörda fattigdom hindrade naturligtvis inte de akademiska vetenskaperna från att ansluta sig i Hitlers kölvatten med alla segel hissade, när hans seger väl var tillräckligt tydlig. För majoriteten av professorsslöddret var Weimarregimens år perioder av upplopp och uppståndelse. Historiker, ekonomer, jurister och filosofer hade förlorat sig i gissningar om vilket av de stridande sanningskriterierna som var det rätta, dvs. vilket av lägren som i slutändan skulle visa sig behärska situationen. Den fascistiska diktaturen utplånar alla Fausts tvivel och Hamlets vacklanden i universitetens katedrar. Från att ha befunnit sig i den parlamentariska relativitetens skymning, inträder kunskapen åter i det absolutas rike. Einstein har tvingats slå upp sina bopålar utanför Tysklands gränser.

På politikens plan är rasismen en andefattig och bombastisk variant av chauvinism i allians med frenologi. Liksom den ruinerade adeln sökte tröst i sitt blods förfining, så berusar sig den utarmade småbourgeoisien med sagor om sin ras speciella överlägsenhet. Det är värt att notera det faktum att nationalsocialismens ledare inte är infödda tyskar utan inkräktare från Österrike, som Hitler själv, från tsarrikets tidigare baltiska provinser, som Rosenberg, och från koloniala länder, som Hess, som är Hitlers nuvarande suppleant som partiledare. Ett barbariskt larm av nationalism vid civilisationens gränser fordrades för att hos dess "ledare" ingjuta de idéer som senare fann gensvar i hjärtat hos de mest barbariska klasserna i Tyskland.

Personlighet och klass – liberalism och marxism – är av ondo. Nationen – är god. Men vid privategendomens tröskel vänds denna filosofi ut och in. Frälsning ligger endast i personlig privategendom. Idén om nationell egendom är bolsjevismens avföda. När han förgudligar nationen vill småborgaren inte ge den något. Han förväntar sig tvärtom att nationen ska begåva honom med egendom och rädda honom från arbetaren och domstolssbetjänten. Olyckligtvis kommer tredje riket inte att begåva småborgaren med något annat än nya skatter.

På den moderna ekonomins område, som är internationellt i sina band och anonymt till sina metoder, förefaller rasprincipen vara uppgrävd på en medeltida kyrkogård. Nazisterna börjar på förhand med eftergifter: rasens renhet, som inom andens rike måste bestyrkas av ett pass, måste på ekonomins område huvudsakligen demonstreras genom effektivitet. Under de nuvarande förhållandena innebär detta konkurrensförmåga. Rasismen återvänder genom baddörren som ekonomisk liberalism, men befriad från politiska friheter.

Nationalism inom ekonomin reduceras i praktiken till kraftlösa men vildsinta utbrott av antisemitism. Nazisterna abstraherar ockrar- och bankkapitalet från det moderna ekonomiska systemet eftersom det tillhör ondskans ande, och det är som bekant just inom detta område som den judiska bourgeoisien intar en viktig ställning. När han böjer sig för kapitalismen i dess helhet, förklarar småborgaren krig mot vinningens onda ande förklädd till en polsk jude i långskörtad kaftan och vanligtvis utan ett öre på fickan. Pogromen blir det främsta beviset för rasmässig överlägsenhet.

Det program med vilket nationalsocialismen kom till makten påminner dock mycket om – en judisk diversehandel i någon avlägsen provins. Vad kan man inte hitta där – till låga priser och med ännu lägre kvalitet! Minnen av den fria konkurrensens "lyckliga" dagar, och dunkla frambesvärjningar av klassamhällets stabilitet, förhoppningar om kolonialimperiets pånyttfödelse, och drömmar om en tillsluten ekonomi, fraser om att återvända från romersk lag till den germanska, och böner om ett amerikanskt moratorium, en avundsjuk fientlighet mot ojämlikhet i gestalt av en egendomsägare i automobil, och djurisk rädsla för jämlikhet i gestalt av en arbetare i keps och utan krage, nationalismens ursinne, och rädslan för kreditorer ute i världen... allt avfall från internationellt politiskt tänkande har gått åt till att fylla den nya germanska messianismens andliga skattkammare.

Fascismen har öppnat samhällets djup för politiken. Inte bara i bondehem utan också i städernas höghus lever idag 900-talet eller 1200-talets sida vid sida med 1900-talet. Hundra miljoner människor använder elektricitet och tror fortfarande på den magiska kraften i tecken och djävulsutdrivning. Påven i Rom talar i radion om den mirakulösa omvandlingen av vatten till vin. Filmstjärnor går till medier. Piloter som flyger mirakulösa mekanismer som skapats av människans genialitet bär amuletter på sina ylletröjor. Vilka outtömliga reserver de besitter av mörker, okunnighet och barbari! Förtvivlan har fått dem på fötter och fascismen har gett dem ett banér. Allt som borde ha eliminerats från den nationella organismen i form av kulturella exkrement under samhällets normala utveckling har nu kommit framvällande ur strupen; det kapitalistiska samhället spyr upp det osmälta barbariet. Sådan är nationalsocialismens fysiologi.

Den tyska fascismen, liksom den italienska, steg till makten på småbourgeoisens ryggar, som den förvandlade till en murbräcka mot arbetarklassens organisationer och demokratins institutioner. Men fascismen vid makten är minst av allt småbourgeoisens styre. Den är tvärtom monopolkapitalets mest skoningslösa diktatur. Mussolini har rätt: medelklasserna är oförmögna till en självständig politik. Under stora krisperioder uppmanas de till att reducera en av de två huvudklassernas politik till absurditeter. Fascismen lyckas ställa dem i kapitalets tjänst. Sådana paroller som statlig kontroll över trusterna och eliminering av arbetsfria inkomster kastades omedelbart över bord vid maktövertagandet. Istället gav de tyska småstaternas partikularism som förlitade sig på småbourgeoisens särdrag plats åt en kapitalistisk och polisiär centralism. Varje framgång i nationalsocialismens in- och utrikespolitik kommer oundvikligen att innebära ett ytterligare krossande av mindre kapital från de störres sida.

De småborgerliga illusionernas program förkastas inte, det slits helt enkelt bort från verkligheten och upplöses i rituella handlingar. Förenandet av alla klasser reduceras till halvsymboliskt tvångsarbete och konfiskeringen av arbetarnas högtid 1:a maj för "folkets väl". Bevarandet av den gotiska skriften i motsättning till den latinska är en symbolisk revansch för världsmarknadens ok. Beroendet av internationella bankirer, bland dem även judar, lättas inte ett jota, varför det är förbjudet att slakta djur enligt den talmudiska ritualen. Om vägen till helvetet är kantad av goda föresatser, så är tredje rikets vägar kantade av symboler.

Nationalsocialismen reser sig, genom att reducera de småborgerliga illusionernas program till en naken byråkratisk maskerad, över nationen som den värsta formen av imperialism. Förhoppningar om att Hitlers regering kommer att falla idag eller imorgon, som ett offer för sin egen inre inkonsekvens, är fullständigt fåfänga. Nazisterna behövde programmet för att ta makten, men makten tjänar inte alls Hitler med avsikt att uppfylla programmet. Han får sina uppgifter anvisade av monopolkapitalet. Den tvångsmässiga koncentrationen av alla folkets krafter och resurser i imperialismens intresse – den fascistiska diktaturens verkliga uppdrag – innebär krigsförberedelser, och denna uppgift medger i sin tur inget inre motstånd och leder till en ytterligare mekanisk maktkoncentration. Fascismen kan inte reformeras eller pensioneras. Den kan bara störtas. Regimens politiska omloppsbanan vilar på alternativet krig eller revolution.

Efterskrift

P.S.: Nazidiktaturens första årssdag närmar sig. Alla regimens tendenser har haft tid på sig att anta en klar och tydlig karaktär. Den "socialistiska" revolution som de småborgerliga massorna föreställde sig som ett nödvändigt komplement till den nationella revolutionen är officiellt likviderad och fördömd. Klassernas brödraskap fann sin höjdpunkt i det faktum att de bemedlade under en dag som speciellt utsetts av regeringen avstod från smörgåsbordet och

efterrätten till förmån för de obemedlade. Kampen mot arbetslösheten reduceras till delandet av halvt svältmässiga arbetslöshetsunderstöd i två. Återstoden är en uppgift för enhetlig statistik. ”Planerad” självhushållning är helt enkelt ett nytt stadium i ekonomiskt sönderfall.

Ju kraftlösare nazisternas polisregim är på nationalekonomins område, desto mer tvingas den överföra sina ansträngningar till utrikespolitikens område. Detta överensstämmer helt och hållet med den tyska kapitalismens inre dynamik, som helt igenom är aggressiv. Nazistledarnas plötsliga vändning till fredliga deklamationer kan bara bedra fullständiga dumbommar. Vilka andra metoder står till Hitlers förfogande för att överföra ansvaret för inre nödlägen på yttre fiender, och att under diktaturens tryck samla nationalismens explosiva kraft? Denna del av programmet, som skisserats öppet även före nazisternas maktövertagande, uppfylls nu med järnlogik inför världens ögon. Datumet för den nya europeiska katastrofen kommer att bestämmas av den tid som behövs för att rusta Tyskland. Det är inte fråga om månader, men det är inte heller fråga om årtionden. Det kommer bara att dröja några år innan Europa återigen kastas in i ett krig, om inte Hitler i tid föregrips av Tysklands inre krafter.

Översättning: *Per-Olof Mattson*

Engelsk originaltitel: *What is National Socialism?*

Först tryckt i *Aldrig mera Auschwitz! Den fascistiska epoken*, Arbetarmakt 1996